

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
NILSE WAHLA
přednesené dne 15. listopadu 2018¹

Věc C-118/17

**Zsuzsanna Dunai
proti
ERSTE Bank Hungary Zrt.**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Budai Központi Kerületi Bíróság (ústřední obvodní soud v Budě, Maďarsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně – Zneužívající ujednání prohlášená za neplatná – Vnitrostátní právní předpisy napravující neplatnost změnou obsahu dotčených smluv – Zachování platnosti těchto smluv ve zbývajících částech – Možnost nejvyššího soudu dotčeného členského státu přijímat rozhodnutí za účelem sjednocování judikatury“

Úvod

1. Tato věc je součástí série žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce vzešlých zejména od maďarských soudů a týkajících se výkladu ustanovení směrnice 93/13/EHS² v rámci sporů o platnost ujednání obsažených ve smlouvách o úvěru vyjádřeném v cizí měně.
2. Vychází zejména z přijetí vnitrostátních právních předpisů, které zejména vedly k prohlášení neplatnosti ujednání těchto smluv, které úvěrovým institucím umožňovaly stanovit vlastní nákupní a prodejní kurzy příslušné cizí měny (označované jako „kurzové rozpětí“ nebo „spread“). Tyto právní předpisy rovněž stanoví, že ačkoliv smluvní strana může požadovat, aby soud, kterému byla věc předložena, vyloučil použití takových ujednání, nemůže naopak požadovat prohlášení neplatnosti smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně jako celku.
3. Předkládající soud vyjadřuje pochybnosti ohledně platnosti posledně uvedeného zákazu. Zabývá se tím, zda může především z důvodu ochrany poskytované směrnicí 93/13 prohlásit smlouvu o úvěru, o níž má rozhodovat v rámci vykonávacího řízení, za neplatnou v plném rozsahu, neboť podle jeho názoru by taková možnost sloužila hospodářským zájmům spotřebitele.

1 – Původní jazyk: francouzština.

2 – Směrnice Rady ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, oprava v Úř. věst. 2016, L 303, s. 26), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/ES ze dne 25. října 2011 (Úř. věst. 2011, L 304, s. 64) (dále jen „směrnice 93/13“).

4. Touto žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce je tedy Soudní dvůr vyzván, aby v návaznosti na věci, které mu byly předloženy dříve³, znovu podal určitá vysvětlení k rozsahu ingerence soudu z titulu účinnosti směrnice 93/13 ve velmi specifickém kontextu půjček v cizí měně.

Právní rámec

Unijní právo

5. Článek 1 odst. 2 směrnice 93/13 stanoví, že „[s]mluvní ujednání, která odrážejí závazné právní a správní předpisy [...] nejsou předmětem ustanovení této směrnice“.

6. Článek 6 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

7. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

Maďarské právo

Maďarský základní zákon

8. Článek 25 odst. 3 Alaptörvény (maďarský základní zákon) stanoví, že Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko) „zajišťuje [...] jednotné používání právních předpisů ze strany soudů a vydává rozhodnutí v zájmu jednotného výkladu právních ustanovení, která jsou pro soudy závazná“.

Zákon o úvěrových institucích

9. Ustanovení § 213 odst. 1 hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (zákon č. CXII z roku 1996 o úvěrových institucích a finančních podnicích, dále jen „zákon Hpt“) stanoví:

„Neplatná je každá smlouva o spotřebitelském úvěru nebo úvěru na bydlení, v níž nejsou uvedeny

[...]

c) celková výše nákladů spojených se smlouvou včetně úroků, příslušenství, jakož i procentní roční míra nákladů,

[...]“

3 – Jedná se zejména o věci, v nichž byly vydány rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); ze dne 20. září 2017, Andriuc a další (C-186/16, EU:C:2017:703); ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367), a naposledy ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750).

Zákon DH 1

10. Ustanovení § 1 odst. 1 Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [zákon č. XXXVIII z roku 2014, kterým se upravují konkrétní otázky v souvislosti s rozhodnutím Kúria (Nejvyšší soud) o sjednocení právní úpravy v oblasti smluv o úvěru uzavřených mezi úvěrovými institucemi a spotřebiteli, dále jen „zákon DH 1“] stanoví:

„Tento zákon se použije na smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené v období od 1. května 2004 do dne vstupu tohoto zákona v platnost. Pro účely tohoto zákona se pojmem ‚smlouva o spotřebitelském úvěru‘ rozumí jakákoli smlouva o úvěru nebo půjčce založená na cizí měně (svázaná s cizí měnou nebo vedená v cizí měně a splatná [v maďarských forintech (HUF)]) nebo založená na HUF, či jakákoli dohoda o finančním leasingu uzavřená mezi finanční institucí a spotřebitelem, pokud jsou její součástí obecné smluvní podmínky nebo jakákoli smluvní podmínka, která nebyla jednotlivě sjednána, zahrnující ujednání uvedené v § 3 odst. 1 nebo v § 4 odst. 1.“

11. Ustanovení § 3 odst. 1 a 2 zákona DH 1 stanoví:

„1. Za neplatná se považují ujednání obsažená ve smlouvách o spotřebitelském úvěru – s výjimkou smluvních podmínek, které byly sjednány individuálně – na jejichž základě může úvěrová instituce uplatnit za účelem vyplacení částky poskytnuté na pořízení předmětu smlouvy o úvěru nebo finančním leasingu nákupní kurz a za účelem splacení dluhu prodejní kurz nebo jiný směnný kurz, než jaký byl stanoven při poskytnutí dané částky.

2. Neplatné ujednání ve smyslu odstavce 1 se nahradí – aniž jsou dotčena ustanovení obsažená v odstavci 3 – ustanovením o použití úředního směnného kurzu, který stanovila Maďarská národní banka pro příslušnou cizí měnu, a to jak pro účely poskytnutí dané částky, tak pro účely splacení (včetně platby splátek a veškerých nákladů, poplatků a provizí stanovených v cizích měnách).“

Zákon DH 2

12. Ustanovení § 37 odst. 1 Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zákon č. XL z roku 2014 o právních předpisech o vyúčtování spadajících do působnosti [zákona DH 1] a o některých dalších ustanoveních, dále jen „zákon DH 2“) stanoví:

„Strany smluv spadajících do oblasti působnosti tohoto zákona mohou navrhnout soudu, aby prohlásil neplatnost smlouvy nebo některých smluvních ujednání (dále jen ‚částečná neplatnost‘) – bez ohledu na důvody takové neplatnosti – pouze v případě, že navrhnou současně i určení právních následků spojených s neplatností (tj. prohlášení platnosti smlouvy nebo její účinnosti do okamžiku vydání rozhodnutí). Není-li takovýto návrh podán – a poté, co byla poskytnuta příležitost k nápravě nedostatků, která nebyla využita – nemůže být věc meritorně projednána. [...]“

Zákon DH 3

13. Ustanovení § 10 Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (zákon č. LXXVII z roku 2014, kterým se upravují různé otázky týkající se změny v cizí měně, ve které jsou vedeny úvěrové smlouvy se spotřebiteli, a ustanovení týkající se úroků; „dále jen „zákon DH 3“) stanoví:

„V souvislosti se smlouvami o hypotečním úvěru v cizí měně a se smlouvami o hypotečním úvěru založenými na cizí měně je úvěrová instituce, která je věřitelem, povinna ve lhůtě stanovené pro splnění povinnosti týkající se vyúčtování podle zákona [DH 2] zajistit, aby byl dluh existující na základě smlouvy o hypotečním úvěru vedené v cizí měně nebo na základě smlouvy o hypotečním úvěru založené na cizí měně přeměněn na úvěr vedený v HUF, nebo aby byl na úvěr vedený v HUF přeměněn celkový dluh vyplývající z takové smlouvy (včetně úroků, poplatků, provizí a nákladů přijatých v cizích měnách), přičemž oba výše uvedené dluhy se určí na základě vyúčtování provedeného v souladu se zákonem [DH 2]. Pro účely této přeměny se uplatní ten z níže uvedených směnných kurzů, který je k rozhodnému dni příznivější pro spotřebitele (dále jen „přeměna na úvěr v HUF“):

- a) průměrná hodnota směnných kurzů dotčené cizí měny, které úředně stanovila Maďarská národní banka v období ode dne 16. června 2014 do dne 7. listopadu 2014, nebo
- b) směnný kurz dotčené měny, který úředně stanovila Maďarská národní banka ke dni 7. listopadu 2014.“

14. Ustanovení § 15/A uvedeného zákona stanoví:

„1. V probíhajících řízeních, jež byla zahájena za účelem prohlášení neplatnosti (nebo částečně neplatnosti) smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo za účelem určení právních následků spojených s neplatností, musí být ustanovení tohoto zákona upravující směnu na HUF uplatněna i na výši dluhu spotřebitele vyplývající ze smlouvy o úvěru v cizí měně nebo ze smlouvy o úvěru založené na cizí měně, která se určí na základě vyúčtování provedeného v souladu se zákonem [DH 2].

2. Výše dluhu spotřebitele, která se určí v HUF ke dni rozhodnému pro vyúčtování, se sníží o částku, kterou spotřebitel splatil do dne vydání rozhodnutí.

3. V případě prohlášení platnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru musí být na základě ustanovení tohoto zákona určeny smluvní práva a povinnosti smluvních stran vyplývající z vyúčtování provedeného v souladu se zákonem [DH 2].“

Spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem

15. Dne 24. května 2007 uzavřela Z. Dunai s bankou smlouvu o úvěru vyjádřeném v cizí měně, konkrétně ve švýcarských francích (CHF), ve výši 115 573 CHF.

16. Podle této smlouvy měl být úvěr uvolněn v národní měně, tedy v HUF, a to s použitím denního směnného kurzu CHF-HUF založeného na nákupním kurzu, což mělo vést k vyplacení částky 14 734 000 HUF. Splácení mělo rovněž probíhat v HUF, avšak denní směnný kurz byl pro tyto účely založen na prodejním kurzu. Měnové riziko, tj. riziko spojené s kolísáním směnného kurzu dotčených měn, které v projednávané věci spočívalo v prudkém oslabení HUF oproti CHF, taktéž zatěžovalo Z. Dunai.

17. Účastnice původního řízení uzavřely uvedenou smlouvu formou notářského zápisu s tím, že v případě nesplnění závazků dlužnice se smlouva stane vykonatelnou bez zahájení sporného řízení před maďarským soudem.

18. Dne 12. dubna 2016 nařídil notář na žádost banky exekuci ke splnění smlouvy.

19. Dne 5. října 2016 podala Z. Dunai proti této exekuci u předkládajícího soudu námitky, přičemž se dovolávala neplatnosti smlouvy, jelikož podle ní v rozporu s § 213 odst. 1 písm. c) zákona Hpt nestanovila rozdíl mezi směnným kurzem použitelným při uvolnění peněžních prostředků a směnným kurzem použitelným při splácení.

20. Banka navrhla námitky zamítnout.

21. Předkládající soud uvádí, že maďarský zákonodárce přijal v roce 2014 několik zákonů použitelných na spor v původním řízení, jejichž cílem bylo provedení rozhodnutí Kúria (Nejvyšší soud) vydaného v zájmu jednotného výkladu občanského práva a v souvislosti se smlouvami o úvěru vyjádřeném v cizí měně po vynesení rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). Tímto rozhodnutím Kúria (Nejvyšší soud) označil za zneužívající zejména taková ujednání, jako je ujednání ve smlouvě o úvěru v původním řízení, podle nichž se při uvolnění peněžních prostředků uplatňoval nákupní kurz, zatímco pro splácení se uplatňoval prodejní kurz.

22. Uvedené zákony zejména upravovaly zrušení ujednání, která bankám v takových smlouvách umožňovala stanovit vlastní nákupní a prodejní kurzy cizích měn, a jejich nahrazení oficiálním směnným kurzem stanoveným Maďarskou národní bankou pro příslušnou měnu. Tento zásah zákonodárce měl za následek odstranění rozdílů mezi různými směnnými kurzy založenými na těchto kurzech.

23. Předkládající soud uvádí, že z důvodu tohoto zásahu zákonodárce již soud nemůže prohlásit neplatnost smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, neboť zákonodárce ukončil situaci, která vyvolávala důvod neplatnosti, výsledkem čehož je tak platnost smlouvy a následně i povinnost spotřebitele nést finanční břemeno vyplývající z kurzového rizika. Vzhledem k tomu, že právě této povinnosti se spotřebitel chtěl podáním žaloby proti bance zbavit, bylo by v rozporu s jeho zájmy, aby předkládající soud považoval uvedenou smlouvu za platnou.

24. Dle názoru předkládajícího soudu je zřejmé, že maďarský zákonodárce přijetím série zákonů v roce 2014 výslovně změnil obsah smluv o úvěru s cílem ovlivnit rozhodnutí soudů, kterým věc byla předložena, tak, aby byla vstřícná vůči bankám. Táže se, zda tento stav je v souladu s výkladem, který Soudní dvůr podal k čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13.

25. Dále má předkládající soud za to, že rozhodnutí Kúria (Nejvyšší soud) vydané v zájmu jednotného výkladu občanského práva, zejména rozhodnutí č. 6/2013 PJE ze dne 16. prosince 2013, zakazují soudu prohlásit neplatnost smluv o úvěru, jako je ta v původním řízení. Předkládající soud uvádí, že při přijímání těchto rozhodnutí není zaručeno ani právo na přístup k zákonnému soudci, ani dodržení požadavků na spravedlivý proces. Ačkoli řízení pro tyto účely není kontradiktorní, vede k vydání rozhodnutí, které je závazné pro soudy rozhodující v rámci kontradiktorních řízení soudní a sporné povahy.

26. Předkládající soud odkazuje v této souvislosti na body 69 až 75 Stanoviska k zákonu č. CLXI z roku 2011 o právním postavení a odměňování soudců a k zákonu č. CLXI z roku 2011 o organizaci soudnictví a správě soudů Maďarska, které bylo přijato Benátskou komisí na jejím 90. plenárním zasedání (Benátky 16. – 17. března 2012), z nichž vyplývá, že rozhodnutí vydaná v Maďarsku na základě tzv. „uniformizačního“ procesu jsou sporná z hlediska základních práv.

27. Za těchto okolností se Budai Központi Kerületi Bíróság (ústřední obvodní soud v Budě, Maďarsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být bod 3 [výroku] rozsudku [ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)] vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soud může zhojit neplatnost ujednání smlouvy uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, je-li plnění smlouvy v rozporu s hospodářskými zájmy spotřebitele?

2) Je v souladu s pravomocí udělenou Evropské unii s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, jakož i se základními zásadami unijního práva, jako jsou zásada rovnosti před zákonem, zásada zákazu diskriminace a práva na účinný prostředek nápravy a na spravedlivý proces, aby parlament členského státu zákonem změnil soukromoprávní smlouvy spadající pod podobné kategorie, uzavírané mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem?

V případě kladné odpovědi na předchozí otázku: Je v souladu s pravomocí udělenou [Unii] s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, jakož i se základními zásadami unijního práva, jako jsou zásada rovnosti před zákonem, zásada zákazu diskriminace a práva na účinný prostředek nápravy a na spravedlivý proces, aby parlament členského státu za účelem ochrany spotřebitelů zákonem změnil různé části úvěrových smluv vyjádřených v cizí měně, čímž je vyvolán účinek, který je v rozporu s oprávněnými zájmy ochrany spotřebitelů, neboť úvěrová smlouva je po změnách a doplněních nadále platná a spotřebitel je povinen nadále nést finanční břemeno spojené s kurzovým rizikem?

3) Pokud jde o obsah smluv uzavřených mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem: je v souladu s pravomocí udělenou [Unii] s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, jakož i se základními zásadami unijního práva, jako jsou zásada rovnosti před zákonem, zásada zákazu diskriminace a práva na účinný prostředek nápravy a na spravedlivý proces, aby rada pro sjednocení práva nejvyšší soudní instance členského státu usměrňovala judikaturu příslušného soudu ve všech záležitostech občanského práva prostřednictvím ‚rozhodnutí vydaných v zájmu jednotného výkladu ustanovení práva‘?

V případě kladné odpovědi na předchozí otázku: je v souladu s pravomocí udělenou [Unii] s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, jakož i se základními zásadami unijního práva, jako jsou zásada rovnosti před zákonem, zásada zákazu diskriminace a práva na účinný prostředek nápravy a na spravedlivý proces, aby rada pro sjednocení práva nejvyšší soudní instance členského státu usměrňovala judikaturu příslušného soudu ve všech záležitostech občanského práva prostřednictvím ‚rozhodnutí vydaných v zájmu jednotného výkladu ustanovení práva‘ v případech, kdy jmenování členů rady pro sjednocení práva z řad soudců nebylo transparentní a nedošlo k němu podle předem stanovených pravidel, pokud řízení před uvedenou radou není veřejné a pokud se nelze dodatečně obeznámit s uskutečněným řízením, tedy s uplatněnými odbornými stanovisky a právními teoriemi a s hlasováním jednotlivých členů (souhlas nebo nesouhlas)?“

Analýza

Úvodní poznámky

28. Vzhledem k tomu, že projednávaná věc navazuje na věci⁴, o kterých Soudní dvůr rozhodoval a které se týkají podmínek použití směrnice 93/13 ve specifickém kontextu smluv o spotřebitelském úvěru vyjádřeném v cizí měně uzavíraným ve velkém měřítku v Maďarsku, považuji za vhodné nejprve objasnit, do jakého legislativního a judikaturního rámce tato věc spadá.

29. Rovněž je namístě se úvodem vyjádřit k tomu, zda předkládající soud svými otázkami ve skutečnosti nemíní zpochybnit platnost smluvních ujednání, která odrážejí závazná právní nebo správní ustanovení, tj. ujednání, která podle čl. 1 odst. 2 této směrnice nejsou předmětem jejich ustanovení, nebo ujednání týkajících se hlavního předmětu smlouvy ve smyslu čl. 4 odst. 2 téže směrnice.

Vylíčení relevantního legislativního a judikaturního rámce

30. Je třeba připomenout, že vnitrostátní právní předpisy, o něž jde v rámci této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, navazují na rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerne Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

31. Podle mého názoru lze z tohoto rozsudku vyvodit dva hlavní poznatky.

32. Zprvce Soudní dvůr rozhodl, že se pojem „hlavní předmět smlouvy“ nemusí nutně vztahovat na ujednání zahrnuté ve smlouvě o úvěru vyjádřeném v cizí měně uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem, které nebylo individuálně sjednáno, jako je ujednání ve věci v původním řízení, jež bych označil za ujednání o „rozpětí směnných kurzů“. V důsledku toho může být takové ujednání považováno za zneužívající a jeho použití může být vyloučeno.

33. Zadruhé Soudní dvůr na rozdíl od v rozporu s obecným pravidlem, že soud, kterému byla věc předložena, nemůže zasáhnout ve smyslu změny nebo nahrazení sporných ujednání⁵, rozhodl, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že za takové situace, jaká nastala ve věci v původním řízení, v níž smlouva uzavřená mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem nemůže po zrušení zneužívajícího ujednání nadále existovat, což by vystavilo spotřebitele zvláště nepříznivým důsledkům, nebrání vnitrostátnímu předpisu umožňujícímu vnitrostátnímu soudu napravit neplatnost tohoto ujednání jeho nahrazením dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

34. V zájmu vyjasnění a s cílem nalézt trvalé řešení v souvislosti s četnými řízeními zahájenými spotřebiteli přistoupil maďarský zákonodárce přijetím zákonů DH 1, DH 2 a DH 3 na základě zásad, které stanovil Kúria (Nejvyšší soud) v rozhodnutí č. 2/2014 PJE vydaném v zájmu jednotného výkladu ustanovení občanského práva⁶, k některým změnám dříve použitelných vnitrostátních ustanovení v oblasti smluv o úvěru. Tyto právní předpisy měly vzít v úvahu celou řadu otázek, kterými se maďarské soudy zabývaly v rámci přezkumu ujednání obsažených ve smlouvách o úvěru vyjádřeném v cizí měně.

35. Jestliže tedy přijetí těchto nových právních předpisů nebylo judikaturou Soudního dvora samo o sobě vyžadováno, lze je vysvětlit přáním zjednodušit a urychlit řešení takovýchto sporů⁷.

4 – Odkazují zejména na věci, v nichž byly vydány rozsudky ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367), a naposledy ze dne 20. září 2018, OTP Bank, OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), které konkrétně zpochybňovaly maďarské právní předpisy přijaté v roce 2014.

5 – Viz zejména rozsudky ze dne 21. ledna 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 28 a citovaná judikatura), a ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 71 a citovaná judikatura).

6 – *Magyar Közlöny* 2014/91., s. 10975.

7 – V tomto ohledu viz zejména mé stanovisko ve věci Sziber (C-483/16, EU:C:2018:9, body 52 a 53).

36. Tyto právní předpisy upravují odstranění ujednání ve smlouvách v cizích měnách, která doposud úvěrovým institucím umožňovala stanovit své vlastní nákupní a prodejní kurzy cizí měny. Dále pak stanoví, že se takové ujednání se zpětným účinkem nahrazuje ustanovením, podle něhož se použije oficiální směnný kurz Maďarské národní banky pro dotčenou cizí měnu.

37. Maďarský zákonodárce tak konkrétně odstranil potíže vyplývající z praxe *rozpětí směnných kurzů* tím, že prohlásil dotčená smluvní ujednání za neplatná a změnil je legislativní cestou.

38. Tato ujednání musí být jasně odlišena od ujednání, která v takovýchto smlouvách stanoví, že úvěr musí být splacen v určité měně. Posledně uvedená ujednání, která nevyhnutelně zahrnují kurzové riziko, v zásadě představují klíčový prvek těchto smluv, a mohou tak souviset s jejich hlavním předmětem⁸.

39. To bylo potvrzeno ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další* (C-186/16, EU:C:2017:703).

40. V posledně uvedeném rozsudku, který byl vydán na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce *Curtea de Apel Oradea* (odvolací soud v Oradee, Rumunsko), Soudní dvůr jasně uvedl, že pojem „hlavní předmět smlouvy“ ve smyslu čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 pokrývá ve smyslu tohoto ustanovení takové smluvní ujednání, jako je ujednání dotčené ve věci v původním řízení, které bylo zahrnuto do smlouvy o úvěru vyjádřeném v cizí měně, nebylo individuálně sjednáno a úvěr podle něj musí být splacen v téže cizí měně, ve které byl sjednán, jelikož toto ujednání stanoví hlavní plnění této smlouvy, které ji jako takové charakterizuje. Toto ujednání proto nemůže být považováno za zneužívající, pokud je sepsáno jasným a srozumitelným jazykem⁹.

41. Vráťím-li se k věci v původním řízení, zdá se, že slučitelnost nového maďarského právního rámce se směrnicí 93/13 byla následně zpochybněna na základě nových žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce.

42. Zejména ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 31. května 2018, *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367), byl Soudní dvůr dotazován především na to, zda článek 7 směrnice 93/13 brání maďarské právní úpravě přijaté v návaznosti na rozsudek ze dne 30. dubna 2014, *Kásler a Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), která stanoví zvláštní procesní požadavky na žaloby spotřebitelů, kteří uzavřeli smlouvy o úvěru vyjádřené v cizí měně, jež obsahují ujednání týkající se rozpětí směnného kurzu, který má být použit na poskytnutí úvěru, a směnného kurzu, který má být použit na jeho splácení, nebo ujednání týkající se možnosti jednostranné změny, které poskytovateli úvěru umožňuje zvýšit úroky, poplatky a náklady.

8 – V tomto smyslu viz mé stanovisko ve věci *Kásler a Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:85, body 60 až 65). Je třeba uvést, že ve svém rozhodnutí č. 2/2014 PJE Kúria (Nejvyšší soud) rozhodl, že „smluvní ujednání obsažené ve smlouvě o úvěru v cizí měně uzavřené se spotřebitelem, podle kterého spotřebitel nese neomezené kurzové riziko výměnou za výhodnější úrokovou sazbu, je ujednáním, které vymezuje předmět smlouvy a jeho zneužívající povahu nelze v zásadě posoudit. Zneužívající povahu takového ujednání lze posoudit a určit pouze v případě, že v okamžiku uzavření smlouvy nebyl jeho obsah s ohledem na znění smlouvy a na informace získané od úvěrové instituce jasný ani srozumitelný pro průměrného, běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného spotřebitele. Smluvní ujednání o kurzovém riziku jsou považována za zneužívající, takže smlouva bude zcela nebo částečně neplatná, pokud se spotřebitel z důvodu, že mu úvěrová instituce neposkytla dostatečné informace nebo je poskytla pozdě, mohl důvodně domnívat, že kurzové riziko není skutečné nebo že nese toto riziko pouze do určité míry“.

9 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další* (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 41).

43. Soudní dvůr odpověděl na tuto otázku záporně a upřesnil, že sporná právní úprava není v rozporu s článkem 7 směrnice 93/13, „pokud určení zneužívající povahy ujednání obsažených v takové smlouvě umožňuje obnovit právní a faktickou situaci, ve které by se spotřebitel nacházel, kdyby tato zneužívající ujednání nebyla sjednána¹⁰“. Je třeba poznamenat, že Soudní dvůr citlivě vnímal okolnost, že maďarský zákonodárce chtěl zejména přijetím zákonů DH 1 a DH 2 nejen usnadnit konstatování zneužívající povahy podmínek smluv v cizí měně upravujících kurzový rozdíl, ale rovněž zkrátit a zjednodušit řízení před maďarskými soudy¹¹.

44. Záměrem maďarského zákonodárce sice bylo – jak vyplývá ze znění § 3 odst. 1 a § 4 odst. 1 zákona DH 1 – označit za zneužívající pouze dva typy ujednání obsažených ve většině smluv o úvěru vyjádřeném v cizí měně uzavřených mezi spotřebitelem a prodávajícím či poskytovatelem, tj. jednak ujednání týkající se kurzového rozdílu a jednak ujednání zahrnující možnost jednostranné změny¹², to však nic nemění na tom, že vnitrostátní soudy jsou nadále oprávněny posuzovat případnou zneužívající povahu ostatních ujednání obsažených v předmětných smlouvách včetně těch, která vymezují hlavní předmět, v případě, že by se mělo za to, že nejsou sepsána jasným a srozumitelným jazykem.

45. Soudní dvůr potvrdil své hodnocení platnosti maďarských právních předpisů ve svém nedávném rozsudku ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), v němž dále uvedl, že článek 4 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že se jasnost a srozumitelnost smluvních ujednání posuzuje k okamžiku uzavření smlouvy a s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a na ostatní smluvní ujednání bez ohledu na to, že některá z nich vnitrostátní zákonodárce prohlásil či považoval za zneužívající a z tohoto titulu je později zrušil¹³.

46. Tato série rozsudků potvrzuje, že ačkoli je zjištění zneužívajících ujednání a prohlášení jejich neplatnosti nutností, soud, kterému byla věc předložena, naproti tomu není oprávněn zrušit smlouvy v cizích měnách jako celek. Jinými slovy, soud, který věc projednává a je nucen učinit závěr, že ujednání týkající se rozpětí směnných kurzů je zneužívající, a v důsledku toho je případně nahradit dispozitivním ustanovením, nemůže stejným způsobem zpochybňovat podstatná smluvní ustanovení týkající se kurzového rizika.

47. Podle mého názoru chce předkládající soud v projednávané věci zpochybnit v podstatě právě tento závěr. Později se k tomu ještě vrátím.

Existence závazných ustanovení ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13

48. Ačkoli tato otázka nebyla výslovně zmíněna v předkládacím rozhodnutí, je namístě určit, zda sporná právní úprava v podstatě spočívající v zákonech DH 1, DH 2 a DH 3 spadá do působnosti čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13, či zda tyto zákony musí být spíše považovány za opatření, která jsou členské státy oprávněny přijmout za účelem zajištění dodržování této směrnice.

49. Je třeba uvést, že projednávaná věc a věc, ve které byl vydán rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), mají společné to, že se obě vztahují k účinku výše uvedených právních předpisů včetně zákonů DH 1 až DH 3.

10 – Viz rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 55).

11 – Viz rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 45).

12 – Viz rozsudek ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, bod 44).

13 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 83).

50. Ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750), přitom vyvstala zejména otázka, do jaké míry ujednání o kurzovém riziku, která se stala nedílnou součástí smlouvy v důsledku zásahů maďarského zákonodárce, mohla spadat do působnosti čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13. V projednávané věci je třeba určit, zda je se směrnicí 93/13 slučitelné, že právní předpisy členského státu zneplatní a změní zneužívající ujednání s cílem ukončit velmi rozšířené nekalé bankovní praktiky, avšak nezrušily příslušné smlouvy o úvěru, takže zátěž kurzového rizika nadále spočívá na spotřebiteli. Existuje tedy jasná souvislost mezi otázkami položenými v každé z těchto věcí.

51. Vyvstává rovněž otázka, zda je zde třeba čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 použít.

52. V návaznosti na závěry rozsudku ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) (vyplývající z odpovědi na druhou předběžnou otázku), jsem toho názoru, že by zde mělo být uplatnění čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 vyloučeno.

53. Jak Soudní dvůr uvedl v bodě 50 tohoto rozsudku, kurzové riziko je v tomto případě dané povahou dotčené smlouvy o úvěru. Podle údajů poskytnutých předkládajícím soudem však toto kurzové riziko přetrvává alespoň částečně i na základě aplikace § 3 odst. 2 zákona DH 1 ve spojení s § 10 zákona DH 3, jelikož těmito ustanoveními vnitrostátního práva se ze zákona mění stávající smlouvy, v nichž je kurz měny, v níž je úvěrová smlouva denominována, nahrazen oficiálním kurzem Maďarské národní banky.

54. Pokud jde konkrétně o nahrazení ujednání o kurzovém rozpětí na základě § 3 odst. 2 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 tak, že pro smluvní strany platí kurz Maďarské národní banky platný k datu splatnosti, měl Soudní dvůr za to, že vnitrostátní zákonodárce hodlal stanovit určité podmínky týkající se povinností obsažených ve smlouvách o úvěru vyjádřeném v cizí měně (viz bod 62 rozsudku ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750). Tato ujednání, která odrážejí závazné právní předpisy, tedy nemohou spadat do působnosti směrnice (viz bod 64 tohoto rozsudku).

55. Tento závěr však neplatí pro ostatní smluvní ujednání, zejména pak pro ta, která určují kurzové riziko (bod 65 tohoto rozsudku). Podle závěrů Soudního dvora změny vyplývající z § 3 odst. 2 zákona DH 1 a § 10 zákona DH 3 nebyly míněny tak, že se jimi upravuje celá otázka kurzového rizika.

56. V důsledku toho se čl. 1 odst. 2 směrnice 93/13 nepoužije na jiná ustanovení než na ta, která se vztahují k *rozpětí směnných kurzů*.

57. Pro věc v původním řízení z toho také vyplývá, že jelikož nelze bez dalšího vyloučit, že otázka týkající se použití ujednání určujícího kurzové riziko je stále relevantní a spadá do působnosti směrnice 93/13, je třeba odpovědět na otázky položené předkládajícím soudem.

K první otázce

58. Podstatou první otázky předkládajícího soudu položené Soudnímu dvoru je, zda může soud zejména z důvodu ochrany přiznané směrnicí 93/13 zrušit jako celek smlouvu o úvěru, jejíž zachování je podle něj v rozporu s hospodářskými zájmy spotřebitele.

59. Ptá se na význam bodu 3 výroku rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), podle něhož „[čl.] 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že za takové situace, jaká nastala ve věci v původním řízení, v níž smlouva uzavřená mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem nemůže po zrušení zneužívající klauzule nadále existovat, nebrání vnitrostátnímu předpisu umožňujícímu vnitrostátnímu soudu napravit neplatnost této klauzule jejím nahrazením dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva“.

60. Je třeba zdůraznit, že v tomto rozsudku Soudní dvůr připomněl svou judikaturu¹⁴, podle níž soud v zásadě nemůže zejména na základě čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 doplnit zneužívající smluvní ujednání tak, že změní jeho obsah. Soudy, kterým byla věc předložena, mají pouze povinnost vyloučit použití zneužívajícího smluvního ujednání, aby vůči spotřebiteli nevyvolávalo závazné účinky.

61. Vyjma zneužívajících ujednání tedy musí tato smlouva v zásadě nadále existovat bez jakékoli jiné změny, je-li dle vnitrostátního práva taková další existence smlouvy *právně* možná.

62. Kromě toho, že existují případy, kdy není zachování smlouvy právně možné, existují i případy, kdy se zrušení smlouvy ukazuje kontraproduktivním z hlediska cíle směrnice 93/13 spočívajícího v odrazení.

63. Právě z tohoto důvodu Soudní dvůr v rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), toto pravidlo zmírnil. V daném případě se jednalo o smlouvu, jejíž plnění se bez neplatných smluvních ujednání nebo jejich nahrazení právními nebo správními ustanoveními stávalo nemožným.

64. Jak vyplývá z bodu 85 rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), řešení přijaté Soudním dvorem se tedy zakládalo na jeho snaze o ochranu spotřebitele před negativními důsledky zrušení smlouvy tím, že umožnil použití vnitrostátního pravidla, podle kterého bylo možné nahradit neplatná ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.

65. Svým přístupem chtěl Soudní dvůr připomenout cíl obnovení skutečné rovnováhy mezi stranami, což samozřejmě předpokládá zejména zohlednění zájmů spotřebitele, jež však nemůže vést k porušení smluvní rovnováhy nebo dokonce zrušení smlouvy¹⁵.

66. Při pečlivém čtení rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), je zcela zřejmé, že se nadále uplatňuje zásada, podle které musí smlouva obvykle nadále existovat vyjma změny vyplývající ze zrušení ujednání, která byla prohlášena za zneužívající.

67. Výjimka z této zásady formulovaná tímto rozsudkem, která otevírá možnost, aby soud napravil prostřednictvím vnitrostátního předpisu neplatnost ujednání tak, že je nahradí dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva, podléhá podle samotného znění tohoto rozsudku určitým podmínkám. Zaprvé musí toto nahrazení vést k tomu, že „smlouva může nadále existovat navzdory zrušení [zneužívajícího ujednání]“ a „být i nadále pro smluvní strany závazná“¹⁶. Zadruhé, pokud by byl soud nucen zrušit smlouvu v plném rozsahu, musí být v důsledku tohoto nahrazení zabráněno tomu, aby byl spotřebitel vystaven „zvláště nepříznivým důsledkům, takže by mohl být ohrožen odrazující charakter plynoucí ze zrušení smlouvy“¹⁷.

68. V projednávaném případě přitom vychází otázka položená předkládajícím soudem z předpokladu, že je pro spotřebitele ekonomicky výhodnější, aby soud smlouvu zcela zrušil namísto jejího zachování po zrušení všech jejích ujednání. Vychází tak ze zkresleného a nesprávného výkladu bodu 3 rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

14 – Viz judikatura citovaná v poznámce pod čarou 5 tohoto stanoviska.

15 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. května 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 46 a citovaná judikatura).

16 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 81).

17 – Rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 83).

69. Jak v tomto rozsudku Soudní dvůr zdůraznil, důsledkem zrušení smlouvy o úvěru v plném rozsahu je totiž v zásadě to, že by se zbývající dlužná částka úvěru stala okamžitě splatnou, což by mohlo přesahovat finanční možnosti spotřebitele, a postihovat tak spíše jeho než věřitele, který by tak v důsledku nebyl odrazen od vkládání takových ujednání do smluv, jejichž uzavření nabízí¹⁸.

70. Je tedy třeba učinit závěr, že v projednávané věci se předkládající soud snaží použít rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), k odůvodnění opačného řešení, než jaké bylo v tomto rozsudku přijato, a sice úplného zrušení smlouvy.

71. Při bližším zkoumání se zdá, že to, co předkládající soud považuje za škodlivé pro spotřebitele, je skutečnost, že v případě zachování platnosti smluv uplatněním dispozitivních ustanovení vnitrostátním soudem, kterému byla věc předložena, budou spotřebiteli i nadále vznikat ztráty způsobené *kurzovým rizikem*.

72. Tento názor je však příliš zjednodušující a nezohledňuje veškeré hospodářské zájmy spotřebitelů. Zátěž vyplývající z kurzového rizika totiž nelze posuzovat izolovaně, protože hospodářské výhody a nevýhody vyplývající z celé smlouvy lze analyzovat pouze s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy.

73. V tomto ohledu je podle mého názoru důležité připomenout, že posouzení zneužívajícího charakteru smluvního ujednání, a tedy i otázka, zda takové ujednání způsobuje „významnou nerovnováhu“ v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, musí být provedeno ve vztahu k *okamžiku uzavření dotčené smlouvy* s přihlédnutím ke všem okolnostem, o nichž mohl prodávající nebo poskytovatel v uvedené době vědět a které mohly ovlivnit její následné plnění¹⁹. Toto posouzení se v žádném případě nesmí řídit událostmi, které nastaly až po uzavření smlouvy a jsou nezávislé na vůli smluvních stran, jak tomu může být v případě kolísání směnného kurzu²⁰.

74. I kdyby navíc bylo možné platně tvrdit, že úplné zrušení sporné smlouvy o úvěru může být s ohledem na odstranění kurzového rizika, které s sebou nese, příznivé pro hospodářské zájmy spotřebitelů, což nelze, je třeba připomenout, že tato okolnost sama o sobě není rozhodující a nemůže odůvodnit zrušení smlouvy o úvěru v plném rozsahu pro údajné účely zajištění účinnosti ochrany poskytované směrnicí 93/13.

75. Jak již měl Soudní dvůr příležitost zdůraznit, cílem sledovaným unijním zákonodárcem v rámci směrnice 93/13 je nastolit rovnováhu mezi smluvními stranami a zároveň v zásadě ponechat smlouvu jako celek v platnosti, nikoli zrušit všechny smlouvy, které obsahují zneužívající ujednání.

76. Co se týče kritérií, která umožňují posoudit, zda může smlouva skutečně nadále existovat bez zneužívajících ujednání, je třeba uvést, že jak znění čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, tak požadavky týkající se právní jistoty hospodářských činností hovoří ve prospěch objektivního přístupu při výkladu tohoto ustanovení, takže postavení jedné ze smluvních stran, v projednávané věci spotřebitele, nemůže být považováno za rozhodující kritérium pro budoucí osud smlouvy.

77. Směrnicí 93/13 nelze tedy vykládat tak, že při posuzování otázky, zda smlouva obsahující jedno nebo několik zneužívajících ujednání může bez těchto ujednání nadále existovat, se soud, kterému byla věc předložena, může opírat pouze o případnou výhodnost zrušení uvedené smlouvy jako celku pro spotřebitele²¹.

18 – Viz rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 84).

19 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2017, Andriuciu a další (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 58).

20 – Viz stanovisko, které jsem přednesl ve věci Andriuciu a další (C-186/16, EU:C:2017:313, body 85 a 86).

21 – Viz zejména rozsudek ze dne 15. března 2012, Pereničová a Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, body 31 až 33).

78. Směrnice 93/13, která stanoví pouze minimální harmonizaci, sice nebrání tomu, aby členský stát v souladu s unijním právem stanovil, že smlouva uzavřená se spotřebitelem prodávajícím nebo poskytovatelem, která obsahuje jedno nebo několik zneužívajících ujednání, je jako celek neplatná, pokud se taková neplatnost jeví jako lepší ochrana pro spotřebitele, je však třeba uvést, že maďarské právní předpisy z roku 2014 týkající se úvěrů v cizí měně nemají vést ke zrušení dotčených smluv, ale k jejich zachování způsobem, který je v souladu s výkladem přijatým judikaturou Soudního dvora.

79. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že možnost vnitrostátního soudu nahradit smluvní ujednání musí být omezená kvůli ohrožení dlouhodobého cíle připomínaného v článku 7 směrnice 93/13, kterým je odrazení prodávajících a poskytovatelů od uplatňování zneužívajících ujednání ve smlouvách²².

80. Pokud by však vnitrostátní soud mohl měnit obsah zneužívajících ujednání, splnění tohoto cíle by mohlo být ohroženo. Taková možnost by totiž mohla přispět k eliminaci odrazujícího účinku pro prodávající a poskytovatele tím, že se taková zneužívající ujednání vůči spotřebiteli jednoduše neuplatní, a mohlo by je to tak svádět k používání uvedených ujednání, jelikož by věděli, že i když by mělo být rozhodnuto o jejich neplatnosti, může vnitrostátní soud smlouvu v nezbytném rozsahu doplnit, takže by jejich zájmy byly tímto způsobem přesto zajištěny²³.

81. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na první předběžnou otázku tak, že směrnice 93/13 musí být vykládána v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která má v případě částečné neplatnosti spotřebitelské smlouvy v důsledku zneužívající povahy smluvního ujednání v zásadě zachovat platnost smlouvy bez zneužívajícího ujednání. Soud, kterému byla věc předložena, tedy nemůže napravit neplatnost ujednání ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem pouze z důvodu, že je zachování smlouvy údajně v rozporu s hospodářskými zájmy spotřebitele.

K druhé otázce

82. Zdá se, že druhá otázka musí být chápána tak, že v ní jde v podstatě o to, zda je přijetí maďarských právních předpisů z roku 2014, které mění některá smluvní ujednání legislativní cestou, slučitelné s ustanoveními směrnice 93/13.

83. V tomto ohledu stačí v návaznosti na předchozí úvahy připomenout, že jelikož čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 zejména v zájmu právní jistoty směřuje k zachování smluv o spotřebitelském úvěru, když to zrušení ujednání, která byla prohlášena za zneužívající, ještě právně umožňuje, nic by nemělo bránit tomu, ba právě naopak, aby soud prohlásil některá zneužívající ujednání za neplatná, ale nezrušil dotčené smlouvy.

84. Ve stejném smyslu by nic nemělo bránit tomu, aby zákonodárce prohlásil některá zneužívající ujednání za neplatná prostřednictvím právních předpisů určených k odstranění velmi rozšířených nekalých bankovních praktik, ale nezrušil dotčené smlouvy.

85. V tomto případě se zdá, že se maďarský zákonodárce rozhodl přijetím zákonů DH 1 až DH 3 vytvořit rámec pro odstranění zneužívajících smluvních ujednání ve smlouvách o úvěru v cizí měně, jejichž užívání bylo v Maďarsku velmi rozšířené a které byly předmětem mnoha sporů před maďarskými soudy.

22 – Viz zejména rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 79 a 84). Pokud jde o možnost časového omezení restitučních účinků vyplývajících ze soudního konstatování zneužívající povahy ustanovení smlouvy uzavřené se spotřebitelem jen na částky neoprávněně vyplacené na základě tohoto ustanovení po vyhlášení soudního rozhodnutí, viz zejména rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další (C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 63 až 73).

23 – Viz rozsudek ze dne 21. ledna 2015, Unicaja Banco a Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, EU:C:2015:21, bod 31).

86. Jak vyplývá z čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 ve spojení s jejím dvacátým čtvrtým bodem odůvodnění, takovýto krok mohou členské státy podniknout, aby zamezily používání zneužívajících ujednání ve smlouvách uzavřených se spotřebiteli prodávajícím nebo poskytovatelem²⁴.

87. Zbývá určit, zda tato ustanovení vnitrostátního práva neporušují zásadu efektivity, tedy zda v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných spotřebitelům unijním právem.

88. V tomto ohledu je třeba uvést, že zákon DH 1 byl přijat, aby závazná povaha zásad stanovených v rozhodnutí č. 2/2014 PJE neplatila pouze vůči soudům a tyto zásady mohly být uplatňovány rovněž přímo²⁵. V tomto kontextu a jak vyplývá z bodu 4 důvodové zprávy²⁶ k zákonu DH 1, zákonodárce zamýšlel zohlednit judikaturu Soudního dvora a zejména bod 3 výroku rozsudku ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282).

89. Ze znění zákona DH 1 vyplývá, že se vztahuje pouze na důsledky uplatnění různých směnných kurzů na veškeré platební závazky spotřebitele ze smlouvy o úvěru, jakož i na uvolnění peněžních prostředků. Zákonné ustanovení vyvolává právní účinky pouze ve vztahu k tomuto zneužívajícímu ujednání, takže spotřebitele žádným způsobem nezbavuje možnosti dovolávat se neplatnosti ujednání na základě údajné zneužívající povahy z jiných důvodů. Bylo by tomu tak i tehdy, kdyby se toto ujednání týkalo stejných aspektů k tíži spotřebitele, aniž by přitom šlo o uplatňování různých směnných kurzů, avšak z jiných důvodů, za předpokladu, že by mohly být uplatněny v souladu s definicí uvedenou v článku 3 směrnice 93/13.

90. Skutečnost, že ustanovení vymezující kurzové riziko nemohou podléhat přezkumu jejich zneužívající povahy, ostatně nesouvisí s přijetím tohoto zákona ani rozhodnutí Kúria (Nejvyšší soud) vydaných v zájmu jednotného výkladu, která mu předcházela. Takovémuto přezkumu brání skutečnost, že takováto ujednání spadají pod pojem „hlavní předmět smlouvy“, jehož zneužívající povahu v zásadě nelze přezkoumat, ledaže tato ujednání nejsou sepsána jasným a srozumitelným jazykem²⁷.

91. Pokud jde o zákony DH 2 a DH 3, ty se rovněž na ujednání upravující kurzové riziko nevztahují.

92. Co se týče zákona DH 2, ten obsahuje podrobná technická pravidla pro zajištění transparentnosti vyúčtování jak pro spotřebitele, tak pro banky v souvislosti se zákonem DH 1. Tento zákon stanoví obecná pravidla občanského práva upravující vyúčtování; podrobná pravidla jsou uvedena v aktu nižší právní síly, tj. v nařízení MNB (nařízení Maďarské národní banky).

24 – Viz zejména rozsudek ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 78 a citovaná judikatura).

25 – Viz bod 1 důvodové zprávy, v němž se zejména uvádí, že „tento zákon přiznává výkladu práva, jež podá Kúria (Nejvyšší soud), obecnou a závaznou povahu vůči všem. Zákon nestanoví nová pravidla hmotného práva, nedefinuje nové zásady týkající se smluv o úvěru, půjčce a leasingu, ale pouze kodifikuje výklad práva podaný Kúria. Takto se velké množství spotřebitelů může vyhnout zahájení dlouhých a nákladných řízení, která by rovněž přetěžovala soudní systém“.

26 – Tento bod zejména uvádí, že „[p]ři určování právních důsledků, které je třeba vyvodit z rozhodnutí č. 2/2014 PJE Kúria (Nejvyšší soud), zohledňoval zákon ustanovení unijního práva a zejména ustanovení směrnice 93/13 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. Zákon zohlednil judikaturu Soudního dvora, kterému je svěřena pravomoc vykládat směrnici 93/13, a zejména zásady zakotvené v rozsudcích [ze dne 14. června 2012,] Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349) a [ze dne 30. dubna 2014,] Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282). V souladu s judikaturou Soudního dvora je cílem zákona zachovat platnost uzavřených smluv zrušením zneužívajících ujednání. Tento přístup je rovněž v souladu s jednou ze základních zásad občanského práva, a sice zásadou *pacta sunt servanda* (závaznost smluv). Zákon pouze upravuje obsah stávajících smluv v mezích toho, co je nezbytné, aby se předešlo tomu, že nebudou moci nadále existovat bez zneužívajících ujednání. To by totiž způsobilo neplatnost smlouvy jako celku, což by bylo též v rozporu se zájmy dlužníků. Zákon z tohoto důvodu upravuje v případě částečné neplatnosti dispozitivní ustanovení, která se stávají nedílnou součástí smluv nahrazením zneužívajících ujednání“.

27 – Viz k tomuto stanovisko Kúria (Nejvyšší soud) uvedené výše v poznámce pod čarou 8.

93. Co se týče zákona DH 3, který uzavírá výčet zákonných opatření týkajících se úvěrů v cizích měnách, ten ukládá převod zůstatku úvěrů vyjádřených v cizích měnách na HUF, čímž odstraňuje kurzové riziko jednostranně zatěžující dlužníky ve smlouvách o hypotečním úvěru uzavřených s jednotlivci. Zákon o převodu stanovuje technické právní postupy převodu na HUF, jeho procesní podrobnosti, jeho podmínky a transformaci smluv o spotřebitelském úvěru dotčených převodem na HUF.

94. Je pravda, že zákon o převodu vychází ze zjištění učiněného rozhodnutím č. 2/2014 PJE, že v případě platných smluv nese kurzové riziko dlužník a zneužívající povahu těchto podmínek nelze kromě případů a podle kritérií uvedených ve sjednocujícím rozhodnutí napadnout žalobou u soudu.

95. Zákon se tedy snaží do budoucna omezit kolísání směnného kurzu a minimalizovat jeho dopady nezávisle na této skutečnosti doplňkovým způsobem.

96. Jinými slovy, logika zákona spočívá právě v poskytnutí podpory spotřebitelům prostřednictvím legislativního zásahu, který jim umožňuje splatit jejich úvěry, přestože čl. 4 odst. 2 směrnice 93/13 neumožňuje posuzovat zneužívající povahu ujednání o kurzovém riziku jakožto podstatného prvku definice hlavního předmětu smlouvy.

97. Závěrem jsem toho názoru, že ustanovení směrnice 93/13 nebrání přijetí takových vnitrostátních ustanovení, jako jsou ustanovení ve věci v původním řízení, jelikož tato ustanovení mají v zájmu právní jistoty a vyjasnění vyvodit důsledky z výkladových pokynů Soudního dvora.

98. Navrhuji proto odpovědět na druhou otázku tak, že směrnice 93/13 nebrání tomu, aby členský stát prostřednictvím právních předpisů v zájmu právní jistoty a ochrany spotřebitelů změnil určitá zneužívající smluvní ujednání ve smlouvách mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli, pokud tyto změny nenarušují účinnost ochrany poskytované touto směrnicí.

K třetí otázce

99. Svou třetí otázkou, která se dělí na dvě části, se předkládající soud v podstatě táže, zda je slučitelné s unijním právem, že Kúria (Nejvyšší soud) vydává rozhodnutí v zájmu jednotného výkladu ustanovení práva, která jsou pro soudy závazná v oblasti ochrany spotřebitele.

100. V případě kladné odpovědi se táže, zda tento závěr platí i v případě, že jmenování členů rady pro sjednocení práva z řad soudců nebylo transparentní a nedošlo k němu podle předem stanovených pravidel, jestliže řízení před uvedenou radou není veřejné a jestliže se nelze dodatečně obeznámit s uskutečněným řízením, a zejména s uplatněnými odbornými stanovisky a právními teoriemi a s hlasováním jednotlivých členů (souhlas nebo nesouhlas).

101. Podle mého názoru, a jak uvedla Evropská komise, si lze legitimně položit otázku, zda je tato otázka užitečná pro řešení sporu.

102. Zdá se mi totiž, že otázky předkládajícího soudu, jak jsou uvedeny ve třetí předběžné otázce, svědčí o obecném znepokojení v souvislosti s organizací soudnictví v Maďarsku, zejména s tzv. maďarským uniformizačním procesem, a s důsledky, které by v této souvislosti mohla vyvolat závazná rozhodnutí Kúria (Nejvyšší soud)²⁸.

28 – Je třeba uvést, že, jak zdůraznil předkládající soud, bylo ve stanovisku Benátské komise zmíněno „nežádoucí vměšování“, které by případně představoval systém jednotného výkladu v práci soudů, kterým byla věc předložena. Viz kapitola VI.5 zprávy na adrese: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD%282012%29001-e>.

103. Zdá se mi, že se tento aspekt týká pouze velmi vzdáleně sporu v původním řízení, jak je projednáván předkládajícím soudem, a konkrétního problému důsledků, které může a musí vyvodit soud, kterému byla věc předložena, ze zjištění zneužívající povahy ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem.

104. Je třeba zdůraznit, že do působnosti směrnice 93/13 nespádají postupy a právní nástroje členských států vytvořené za účelem organizace jejich soudního systému a zajištění jednotnosti vnitrostátní judikatury.

105. Zdá se mi, že tyto obavy nesouvisejí s požadavky účinné soudní ochrany vyplývajícími zejména z čl. 19 odst. 1 SEU, který členským státům ukládá, aby zavedly systém procesních prostředků a řízení zajišťující účinnou soudní ochranu v oblastech, na které se vztahuje unijní právo²⁹.

106. Navíc je v projednávaném případě možné si položit otázku ohledně užitečnosti pranýřování maďarského systému závazných výkladových rozhodnutí, jelikož se zdá, že jsou to v konečném důsledku zákony DH 1 až DH 3, jež jsou potenciálně problematické z hlediska ochrany poskytované směrnicí 93/13 ohledně zneužívajících ujednání.

107. Na základě předkládacího rozhodnutí je obtížné pochopit, jaký je vztah mezi organizací tohoto systému závazných výkladových rozhodnutí na straně jedné a pravomocí Unie a základními zásadami unijního práva, které jsou v ní uvedeny, na straně druhé.

108. Nanejvýš lze otázku položenou předkládajícím soudem chápat v tom smyslu, zda jej mohou závazná rozhodnutí přijatá Kúria (Nejvyšší soud) v systému sjednocování práva v projednávaném případě zavazovat k jednání odporujícímu zejména směrnici 93/13 a v rozporu se zásadou účinné soudní ochrany.

109. Aby se Soudní dvůr v projednávaném případě mohl zabývat otázkami, které se týkají těchto postupů, je třeba prokázat, že mohou vnitrostátním soudům bránit při plnění jejich úlohy při uplatňování unijního práva.

110. Tak by tomu mohlo být například tehdy, pokud by bylo prokázáno, že jim sporná organizační nebo procesní pravidla znemožňují vyvodit veškeré důsledky ze zjištění zneužívající povahy některých smluvních ujednání nebo podkopávají možnost soudů obrátit se na Soudní dvůr s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce na základě možnosti, která je jim přiznána v článku 267 SFEU³⁰.

111. Uvádím však, že ačkoli sjednocující rozhodnutí přijatá Kúria (Nejvyšší soud) jsou pro maďarské soudy závazná, nijak jim nebrání v tom, aby analyzovaly shodu smluv, které jim byly předloženy, s unijním právem a případně vydaly rozhodnutí v souladu s ním tak, že vyloučí použití rozhodnutí ke sjednocení práva na základě zásady přednosti unijního práva.

112. Stejně tak, jak o tom svědčí toto řízení, nic nebrání soudům předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU za účelem získání výkladu příslušných ustanovení unijního práva. Pokud Soudní dvůr dospěje k závěru, který je v rozporu se závěrem přijatým v rozhodnutí ke sjednocení práva, lze podat kasační opravný prostředek, aby bylo do budoucna zajištěno jednotné uplatňování práva v souladu s unijním právem.

29 – Viz např. rozsudek ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, bod 34).

30 – Viz zejména rozsudky ze dne 5. října 2010, Elcinov (C-173/09, EU:C:2010:581, body 24 až 32) a ze dne 5. dubna 2016, PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, body 34, 38 až 41).

113. Tento závěr je podle mého názoru v souladu s nedávnými upřesněními podanými Soudním dvorem v jeho rozsudku ze dne 7. srpna 2018, Banco Santander a Escobedo Cortés (C-96/16 a C-94/17, EU:C:2018:643)³¹ týkajícím se judikatury Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko). Soudní dvůr tímto rozsudkem potvrdil, že nelze vyloučit, že takové soudy vyšších instancí členského státu, jako je Tribunal Supremo (Nejvyšší soud), mohou při sjednocování výkladu práva a v zájmu právní jistoty vypracovat při dodržení směrnice 93/13 určitá kritéria, podle nichž musí soudy nižších stupňů posuzovat zneužívající povahu smluvních ujednání.

114. S ohledem na všechny tyto úvahy navrhuji odpovědět na třetí otázku tak, že pravomoc udělená Unii s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, jakož i práva na účinnou soudní ochranu a na spravedlivý proces nebrání sjednocujícím rozhodnutím použitelným ve věci v původním řízení vydaným v zájmu jednotného výkladu ustanovení práva.

Závěry

115. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr zodpověděl otázky položené Budai Központi Kerületi Bíróság (ústřední obvodní soud v Budě, Maďarsko) takto:

- „1) Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládána v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která má v případě částečné neplatnosti spotřebitelské smlouvy v důsledku zneužívající povahy smluvního ujednání v zásadě zachovat platnost smlouvy bez zneužívajícího ujednání. Soud, kterému byla věc předložena, tak nemůže napravit neplatnost ujednání ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem pouze z důvodu, že je zachování smlouvy údajně v rozporu s hospodářskými zájmy spotřebitele.
- 2) Směrnice 93/13 nebrání tomu, aby členský stát prostřednictvím právních předpisů v zájmu právní jistoty a ochrany spotřebitelů změnil určitá zneužívající smluvní ujednání ve smlouvách mezi prodávajícími nebo poskytovateli a spotřebiteli, pokud tyto změny nenarušují ochranu poskytovanou touto směrnicí.
- 3) Pravomoc udělená Evropské unii s cílem zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, jakož i práva na účinnou soudní ochranu a na spravedlivý proces nebrání sjednocujícím rozhodnutím použitelným ve věci v původním řízení vydaným v zájmu jednotného výkladu ustanovení práva.“

31 – Viz rovněž mé stanovisko ve spojených věcech Banco Santander a Escobedo Cortés (C-96/16 a C-94/17, EU:C:2018:216).